

EVROPSKA
KOMISIJA

Bruselj, 25.2.2015
COM(2015) 80 final

SVEŽENJ ZA ENERGETSKO UNIJO

**SPOROČILO KOMISIJE EVROPSKEMU PARLAMENTU, SVETU, EVROPSKEMU
EKONOMSKO-SOCIALNEMU ODBORU, ODBORU REGIJ IN EVROPSKI
INVESTICIJSKI BANKI**

**Okvirna strategija za trdno energetska unijo s podnebno politiko, usmerjeno v
prihodnost**

1. ZAKAJ POTREBUJEMO ENERGETSKO UNIJO

Cilj trdne energetske unije, ki temelji na velikopotezni podnebni politiki, je odjemalcem v EU, tj. gospodinjstvom in podjetjem, zagotoviti zanesljivo, trajnostno, konkurenčno in cenovno dostopno energijo. Če želimo doseči ta cilj, bo potrebno temeljno preoblikovanje evropskega energetskega sistema.

Stremimo k energetske uniji, v kateri se države članice zavedajo medsebojne odvisnosti pri zagotavljanju zanesljive energije svojim državljanom na podlagi prave solidarnosti in zaupanja, energetske uniji, ki v globalni politiki nastopa enotno.

Stremimo k integriranemu vseevropskemu energetskega sistemu, ki omogoča prost čezmejni pretok energije na podlagi konkurence in kar najboljše uporabe virov ter po potrebi učinkovito regulacijo energetskih trgov na ravni EU.

Stremimo k energetske uniji s trajnostnim, nizkoogljičnim in podnebju prijaznim gospodarstvom.

Stremimo k močnim, inovativnim in konkurenčnim evropskim podjetjem, ki razvijajo industrijske izdelke in tehnologije, potrebne za zagotavljanje energijsko učinkovitih in nizkoogljičnih tehnologij v Evropi in zunaj nje.

Stremimo k evropski delovni sili, ki je sposobna vzpostaviti in upravljati energetske sistem prihodnosti.

Stremimo k zaupljivosti vlagateljev na podlagi cenovnih signalov, ki odražajo dolgoročne potrebe in cilje politike.

Predvsem pa stremimo k energetske uniji, ki v ospredje postavlja državljane, ki prevzemajo odgovornost za preoblikovanje energetskega sistema, koristijo nove tehnologije za zmanjšanje stroškov in dejavno sodelujejo na trgu, ter v kateri so ranljivi odjemalci zaščiteni.

Če želimo doseči svoj cilj, moramo opustiti gospodarstvo, ki temelji na fosilnih gorivih, gospodarstvo s centralizirano oskrbo z energijo na podlagi ponudbe, ki je odvisno od starih tehnologij in zastarelih poslovnih modelov. Izboljšati moramo položaj odjemalcev z zagotavljanjem informacij, možnosti izbire in prilagodljivosti pri uravnavanju ne samo ponudbe temveč tudi povpraševanja. Opustiti moramo razdrobljen sistem, ki ga zaznamujejo neusklajene nacionalne politike, tržne ovire in območja z izolirano energijsko oskrbo.

Evropski energetske sistem v številkah

Po najnovejših podatkih je EU uvozila 53 % potrebne energije za približno 400 milijard EUR, kar pomeni, da je največja uvoznica energije na svetu. Šest držav članic je odvisnih od enega samega zunanjskega dobavitelja plina, zato so še vedno preveč ranljive v primeru pretresov pri oskrbi. Ocenjeno je bilo tudi, da se z vsakim dodatnim en odstotnim povečanjem prihrankov energije uvoz plina zmanjša za 2,6 %¹. 75 % stavb je energijsko neučinkovitih. 94 % prometa temelji na naftnih derivatih, od katerih je 90 % uvoženih. EU je

¹ Sporočilo „Energijska učinkovitost in njen prispevek k energetske varnosti ter okviru podnebne in energetske politike za leto 2030“, COM(2014) 520.

skupno porabila več kot 120 milijard EUR na leto za neposredne ali posredne energetske subvencije, ki pogosto niso bile upravičene². Do leta 2020 je treba v energetski sektor EU vložiti več kot en bilijon EUR³.

Veleprodajne cene električne energije v evropskih državah so nizke, a še vedno 30 % višje kot v ZDA. Obenem so se cene električne energije za gospodinjstva po obdavčitvi med letoma 2012 in 2013 v povprečju zvišale za 4,4 %. Veleprodajne cene plina so še vedno več kot dvakrat višje kot v ZDA⁴. Razlika v ceni v primerjavi z drugimi gospodarstvi vpliva na konkurenčnost evropske industrije, zlasti njenih energetsko intenzivnih industrijskih panog.

Skupni letni promet evropskih podjetij za pridobivanje energije iz obnovljivih virov znaša 129 milijard EUR, v njih pa je zaposlenih več kot milijon ljudi⁵. Podjetja EU imajo 40-odstotni delež vseh patentov za tehnologije obnovljivih virov energije⁶. Izziv je zadržati vodilno vlogo Evrope pri globalnih naložbah v energijo iz obnovljivih virov⁷.

V Evropski uniji danes veljajo energetski predpisi, določeni na ravni EU, toda v praksi se uporablja 28 nacionalnih regulativnih okvirov. To se mora spremeniti. Potrebujemo integriran energetski trg, s katerim se bo povečala konkurenca, izboljšala učinkovitost trga z boljšo uporabo zmogljivosti za proizvodnjo električne energije v EU ter oblikovale dostopne cene za potrošnike.

Maloprodajni trg ne deluje pravilno. Številna gospodinjstva imajo premajhno izbiro dobaviteljev energije in premajhen nadzor nad svojimi stroški. Nesprejemljivo visok delež evropskih gospodinjstev ne more plačevati računov za energijo.

Energetska infrastruktura postaja zastarela in ni prilagojena povečani proizvodnji energije iz obnovljivih virov. Potrebno je pritegniti naložbe, toda sedanja zasnova trga in nacionalne politike ne omogočajo ustreznih spodbud ter ne zagotavljajo zadostne predvidljivosti za potencialne vlagatelje.

Še vedno obstajajo energetski otoki, saj mnogi trgi niso ustrezno povezani s sosednjimi državami. Zaradi tega se povečujejo stroški za odjemalce in ustvarja ranljivost v smislu zanesljivosti energije.

Še vedno smo vodilni na področju inovacij in energije iz obnovljivih virov, vendar nas drugi deli sveta hitro dohitevajo in pri nekaterih čistih, nizkoogljičnih tehnologijah že zaostajamo.

Krepitev naložb v visokotehnološka podjetja, ki konkurirajo na svetovni ravni, na podlagi politične stabilnosti bo pripomogla k ustvarjanju delovnih mest in rasti v Evropi. Oblikovali se bodo novi poslovni sektorji, novi poslovni modeli in novi poklicni profili. Takšne korenite spremembe močno vplivajo na vloge vseh akterjev v energetskem sistemu, vključno z odjemalci.

² Evropska strategija za energetska varnost, COM(2014) 330.

³ Ocene Komisije. Mednarodna agencija za energijo ocenjuje, da bo do leta 2025 potrebnega 1,3 bilijona EUR za proizvodnjo, prevoz in distribucijo.

⁴ Izračuni GD za energetiko na podlagi tržnih poročil agencije Platts in podatkov Mednarodne agencije za energijo za prvo polovico leta 2014.

⁵ Poročilo EurObserv'ER 2014.

⁶ V primerjavi z deležem vseh patentov na svetovni ravni, ki za EU znaša 32 %.

⁷ UNEP-BNEF Global Trends in Renewable Energy Investments 2014.

Evropa mora zdaj sprejeti pravilne odločitve. Če nadaljujemo po dosedanji poti, bo neizogiben prehod na nizkoogljično gospodarstvo zaradi razdrobljenih nacionalnih energetskega trgov, ki ustvarjajo gospodarske, socialne in okoljske stroške, težji. Trenutno še nizke cene nafte in plina bi bilo treba skupaj s padajočimi stroški čistejših oblik energije, močno podnebno politiko EU in pojavom novih tehnologij izkoristiti kot zgodovinsko priložnost za ustrezno preusmeritev energetske politike EU, tj. vzpostavitev energetske unije.

2. KAKO NAPREJ

Strategijo za energetske unijo sestavlja pet tesno povezanih in medsebojno dopolnjujočih se *razsežnosti*, namenjenih večji zanesljivosti, trajnosti in konkurenčnosti energije:

- energetska zanesljivost, solidarnost in zaupanje;
- povsem integriran evropski energetski trg;
- energijska učinkovitost, ki prispeva k zmanjšanju povpraševanja;
- razogljičenje gospodarstva;
- raziskave, inovacije in konkurenčnost.

2.1 Energetska zanesljivost, solidarnost in zaupanje

Komisija je maja 2014 v svoji strategiji za energetske zanesljivost⁸ poudarila, da je EU še vedno izpostavljena zunanjim energetskim pretresom ter pozvala oblikovalce politike na nacionalni ravni in ravni EU, naj državljane seznani z možnostmi zmanjšanja odvisnosti od določenih goriv, dobaviteljev energije in poti oskrbe z energijo. Energetska unija temelji na tej strategiji.

Ključna dejavnika energetske zanesljivosti sta dokončno oblikovanje notranjega energetskega trga in učinkovitejša poraba energije. To je odvisno od večje preglednosti ter večje solidarnosti in večjega zaupanja med državami članicami. Energetska zanesljivost v EU je tesno povezana s sosednjimi državami.

S skupnimi pristopi na področju energije se lahko okrepijo vsi deli Evropske unije, na primer v primeru nezadostne oskrbe ali motenj v oskrbi. Duh solidarnosti na področju energije je izrecno naveden v Pogodbi in je bistven za energetske unijo.

Diverzifikacija oskrbe (virov energije, dobaviteljev energije in poti oskrbe z energijo)

Politični izzivi v zadnjih mesecih so pokazali, da je diverzifikacija virov energije, dobaviteljev energije in poti oskrbe z energijo ključnega pomena za zagotovitev varne in zanesljive oskrbe z energijo za evropske državljane in podjetja, ki pričakujejo neprekinjen dostop do cenovno dostopne in konkurenčne energije. Za diverzifikacijo oskrbe s plinom je treba pospešiti izgradnjo južnega plinskega koridorja, ki bo srednjeazijskim državam omogočil izvoz plina v Evropo. V severni Evropi se z vzpostavitvijo vozlišč za utekočinjeni plin z več dobavitelji močno izboljšuje zanesljivost oskrbe. Temu bi morali slediti tudi v osrednji in vzhodni Evropi ter na območju Sredozemlja, kjer se plinsko vozlišče že vzpostavlja.

⁸ COM(2014) 330.

Gradnja infrastrukture za zagotavljanje novih virov plina v EU vključuje številne partnerje ter je zapletena in draga. Za odpravo teh težav je potrebno odločno ukrepanje na ravni EU. Komisija bo okrepila podporo temu procesu z uporabo vseh razpoložljivih finančnih instrumentov Skupnosti, zlasti prihodnjega Evropskega sklada za strateške naložbe (EFSI), pri čemer bodo v celoti vključene evropske finančne institucije. Vendar je treba ustrezno infrastrukturo zagotoviti tudi znotraj EU, vključno z možnostjo povratnih tokov, s čimer bo plin lahko priveden do zelenih lokacij.

Preučili bomo celoten potencial utekočinjenega zemeljskega plina (UZP), tudi kot nadomestno rešitev v kriznih razmerah, ko prek obstoječega plinovodnega sistema v Evropo prihaja nezadostna količina plina. Povečanje trgovanja z UZP bo pripomoglo k zblizanju svetovnih cen zemeljskega plina. V zadnjih letih so cene UZP v primerjavi s plinom, ki se dobavlja po plinovodih, večje, kar gre pripisati zlasti visokim stroškom utekočinjanja, ponovnega uplinjanja in prevoza ter povpraševanju v Aziji. Komisija bo ta vprašanja obravnavala s pripravo celovite strategije v zvezi z UZP, ki bo med drugim vključevala prometno infrastrukturo, potrebno za povezavo točk dostopa do UZP z notranjim trgom. V tem okviru se bodo preučile tudi možnosti skladiščenja plina v Evropi ter regulativni okvir, ki je potreben za zagotovitev zadostnih zalog plina za zimo. Komisija si bo prizadevala tudi za odpravo ovir pri uvozu UZP iz ZDA in od drugih proizvajalcev UZP.

Glede na odvisnost EU od uvoza in svetovne izzive podnebnih sprememb je treba sprejeti dodatne ukrepe za zmanjšanje porabe nafte. Cene nafte so trenutno zaradi presežne proizvodnje, manjše porabe in povečane energijske učinkovitosti nizke⁹.

EU je zelo odvisna od uvoza jedrskega goriva in s tem povezanih storitev v državah članicah, kjer je jedrska energija del mešanice virov energije. Diverzifikacija oskrbe je pomembna za zagotovitev zanesljivosti oskrbe. Komisija bo posodobila in poostrila zahteve glede informacij, ki jih je v skladu s členom 41 Pogodbe Euratom treba zagotoviti o projektih v zvezi z jedrskimi objekti.

K zmanjšanju odvisnosti Evrope od uvoza energije prispeva tudi doma proizvedena energija. To vključuje zlasti energijo iz obnovljivih virov, ki je potrebna za razogljičenje, ter konvencionalne in – v državah članicah, ki so se tako odločile – nekonvencionalne fosilne vire. V Evropi je pridobivanje nafte in zemeljskega plina iz nekonvencionalnih virov, kot je plin iz skrilavca, mogoče, vendar se morajo ustrezno nasloviti vprašanja javne sprejemljivosti in vpliva na okolje.

Sodelovanje pri zanesljivosti oskrbe

Za zagotovitev visoke stopnje energetske zanesljivosti za evropske državljane in podjetja je potrebno tesno sodelovanje med državami članicami, sistemski operaterji prenosnih omrežij, energetske industrije in vsemi drugimi deležniki.

Kar zadeva nafto, so bili pomembni koraki narejeni že s sprejetjem direktive o zalogah nafte iz leta 2009¹⁰, ki predvideva obveznosti držav članic glede vzpostavitve in vzdrževanja minimalnih zalog surove nafte in naftnih derivatov.

⁹ Vodstvo EU bo še naprej spodbujalo standarde in izboljšanje učinkovitosti na svetovni ravni, da bi se v prihodnje zmanjšala poraba nafte in s tem odvisnost EU.

¹⁰ Direktiva 2009/119/ES z dne 14. septembra 2009 o obveznosti držav članic glede vzdrževanja minimalnih zalog surove nafte in/ali naftnih derivatov.

Državam članicam bi moralo biti zagotovljeno, da se v primeru omejene oskrbe lahko zanesejo na svoje sosede. Komisija je v Poročilu o kratkoročni odpornosti evropskega sistema oskrbe s plinom iz leta 2014¹¹ poudarila potrebo po tesnejšem sodelovanju kot ukrepu v primeru morebitnih motenj v oskrbi. Za uvedbo skupnega kriznega upravljanja bo Komisija predlagala preventivne načrte in načrte za izredne razmere na regionalni ravni in ravni EU, v katere se bodo vključile tudi pogodbenice Energetske skupnosti. Okrepiti je treba solidarnost med državami članicami, zlasti v primeru krize oskrbe. Ta vprašanja in izkušnje, pridobljene pri izvajanju uredbe o zanesljivosti oskrbe s plinom, se bodo upoštevali pri predlogu revizije navedene uredbe.

Komisija bo ocenila možnosti prostovoljnih mehanizmov za združevanje povpraševanja za kolektivni nakup plina v času krize in v primeru, ko so države članice odvisne od enega samega dobavitelja. To bi moralo biti povsem v skladu s pravili STO in pravili EU o konkurenci.

Številne države članice trenutno nimajo ustreznih okvirov glede zanesljivosti oskrbe z električno energijo, zato se za oceno zanesljivosti oskrbe z električno energijo uporabljajo zastareli in neusklajeni pristopi. Komisija bo v sodelovanju z državami članicami vzpostavila vrsto sprejemljivih ravni tveganja za motnje v oskrbi ter za celotno EU razvila objektivno in na dejstvih temelječo metodo za oceno zanesljivosti oskrbe v državah članicah. Pri tem se bodo upoštevali čezmejni tokovi, proizvodnja energije iz nestalnih obnovljivih virov, prilagajanje odjema in možnosti shranjevanja. Mehanizme zmogljivosti je za zagotovitev zanesljivosti oskrbe treba razviti samo, če je to potrebno glede na oceno ustreznosti regionalnega sistema, ob upoštevanju možnosti za energijsko učinkovitost in prilagajanja odjema¹².

Močnejša vloga Evrope na svetovnih energetskih trgih

Energetska unija je projekt, ki presega meje Evropske unije. Močnejša in tesneje povezana EU lahko bolj konstruktivno sodeluje s svojimi partnerji, kar koristi vsem.

Energetska politika se pogosto uporablja kot zunanjepolitično orodje, zlasti v pomembnejših državah proizvajalkah energije in tranzitnih državah. To dejstvo je treba upoštevati pri obravnavi evropske zunanje energetske politike.

Evropska unija mora zato izboljšati svoje možnosti uveljavitve na svetovnih energetskih trgih. Skupaj s svojimi glavnimi partnerji si bo Evropska unija prizadevala za izboljšanje globalnega sistema upravljanja na področju energije, kar bi privedlo do večje konkurence in preglednosti na svetovnih energetskih trgih.

Trgovinska politika EU prispeva k večji zanesljivosti oskrbe z energijo in diverzifikaciji z vključitvijo določb, povezanih z energijo, v trgovinske sporazume s partnerji EU. V primeru pogajanj EU z državami, ki so pomembne z vidika zanesljivosti oskrbe, si bo Komisija prednostno prizadevala za dogovor o energetskih določbah, ki bodo pripomogle k doseganju ciljev energetske unije v zvezi z energetsko zanesljivostjo, tj. zlasti glede dostopa do virov, in trajnostne oskrbe z energijo. Komisija bo v splošnem sledila aktivni

¹¹ COM(2014) 654 final.

¹² Glej sporočilo „Vzpostavitev notranjega trga z električno energijo in čim boljši izkoristek javnega posredovanja“, C(2013) 7243.

trgovinski in naložbeni agendi na področju energije, vključno z dostopom do tujih trgov za evropsko energijsko tehnologijo in storitve¹³.

EU bo v okviru okrepjene evropske diplomacije na področju energetske in podnebne politike uporabila vse svoje instrumente zunanje politike za vzpostavitev strateških energetskih partnerstev z vse pomembnejšimi državami proizvajalkami energije in tranzitnimi državami ali regijami, kot so Alžirija in Turčija, Azerbajdžan in Turkmenistan, Bližnji vzhod, Afrika in drugi potencialni dobavitelji.

EU bo nadalje razvijala partnerstvo z Norveško, ki je njena druga največja dobaviteljica surove nafte in zemeljskega plina. EU bo Norveško še naprej v celoti vključevala v svojo energetske politiko. EU bo razvijala partnerstva tudi z državami, kot so Združene države in Kanada.

Ko bodo izpolnjeni ustrezni pogoji, bo EU v vzajemno korist obeh strani preučila možnost preoblikovanja energetskega odnosa z Rusijo na podlagi enakih konkurenčnih pogojev glede odpiranja trga, poštene konkurence, varstva okolja in varnosti.

Posebna pozornost bo namenjena izboljšanju strateškega energetskega partnerstva z Ukrajino. Pri tem gre za vprašanja v zvezi s pomembnostjo Ukrajine kot tranzitne države ter vprašanja, povezana z reformami ukrajinskega energetskega trga, kot so nadgradnja plinskega omrežja, vzpostavitev ustreznega regulativnega okvira za elektroenergetski trg in povečanje energijske učinkovitosti v Ukrajini za zmanjšanje njene odvisnosti od uvožene energije.

Komisija bo v neposredni soseščini EU predlagala okrepitev Energetske skupnosti z zagotovitvijo učinkovitega izvajanja pravnega reda EU na področju energije, okolja in konkurence ter reform energetskega trga in s spodbujanjem naložb v energetski sektor. Cilj je tesnejša povezanost energetskih trgov EU in Energetske skupnosti. Energetski odnos z državami iz evropskega sosedskega partnerstva se bo obravnaval v okviru tekočega pregleda evropske sosedske politike.

Več preglednosti pri oskrbi s plinom

Pomemben element pri zagotavljanju zanesljive oskrbe z energijo (zlasti s plinom) je popolna skladnost sporazumov v zvezi z nakupom energije iz tretjih držav z zakonodajo EU. Trenutno se skladnost medvladnih sporazumov in z njimi povezanih komercialnih sporazumov na podlagi ustreznega sklepa¹⁴ preverja po sklenitvi sporazumov med državami članicami in tretjimi državami. V praksi se je izkazalo, da je ponovno pogajanje o takšnih sporazumih zelo težavno. Stališča podpisnikov so že zavzeta in sprememba katerega koli vidika sporazumov zaradi političnega pritiska ni zaželena. V prihodnje bi bilo treba Komisijo od samega začetka obveščati o pogajanjih o medvladnih sporazumih, kar bi omogočilo boljšo predhodno oceno skladnosti medvladnih sporazumov s pravili notranjega trga in merili za zanesljivost oskrbe. S sodelovanjem Komisije pri takšnih pogajanjih s tretjimi državami in standardizacijo pogodbenih klavzul bi se prav tako lahko učinkoviteje izognili nepotrebnemu pritisku in zagotovili upoštevanje evropskih pravil. Zato bo Komisija pregledala sklep o medvladnih sporazumih in predlagala možnosti za zagotovitev enotnega nastopa EU v pogajanjih s tretjimi državami.

¹³ Pobude, kot je „trgovina z zelenim blagom“, bodo prispevale k spodbujanju proizvodov, ki zmanjšujejo emisije CO₂, varovanju okolja ter ustvarjanju delovnih mest in rasti v EU.

¹⁴ Sklep št. 994/2012/EU o vzpostavitvi mehanizma za izmenjavo informacij v zvezi z medvladnimi sporazumi med državami članicami in tretjimi državami na področju energije.

Komisija bo v okviru pregleda uredbe o zanesljivosti oskrbe s plinom predlagala tudi, naj se zagotovi ustrezna preglednost komercialnih pogodb o oskrbi s plinom, ki bi lahko vplivale na energetske zanesljivost v EU, vendar obenem ohrani zaupnost občutljivih informacij.

2.2 Povsem integriran notranji energetski trg

Kljub napredku, doseženemu v zadnjih letih, je evropski energetski sistem še vedno premalo učinkovit. Sedanja zasnova trga ne privablja zadostnih naložb, še vedno predstavljata težavo koncentracija na trgu in šibka konkurenca in še vedno je prisotna prevelika razdrobljenost evropskega energetskega sistema. Potrebna je nova politična spodbuda za dokončno oblikovanje notranjega energetskega trga.

„Strojna oprema“ na notranjem trgu: povezovanje trgov s čezmejnimi povezavami

V tem trenutku evropski prenosni sistemi za električno energijo in plin, zlasti čezmejne povezave, ne zadoščajo za ustrezno delovanje notranjega energetskega trga in povezavo preostalih energetskih otokov z glavnim elektroenergetskim in plinskim omrežjem.

V zadnjih letih se infrastrukturni projekti izvajajo hitreje, predvsem zaradi nedavnih dogodkov na vzhodni meji Evropske unije. Leta 2013 je Evropska unija opredelila 248 infrastrukturnih projektov skupnega interesa na področju energije. Seznam se bo pregledal in posodobil pozneje v letošnjem letu in nato vsako drugo leto¹⁵. Leta 2014 je bilo v evropski strategiji za energetske zanesljivost opredeljenih 33 infrastrukturnih projektov, ki so ključnega pomena za povečanje zanesljivosti oskrbe in izboljšanje povezave med energetskimi trgi.

Na področju električne energije je bil določen poseben cilj čezmejne povezanosti najmanj 10 % inštaliranih zmogljivosti proizvodnje električne energije v državah članicah, ki bi se moral doseči do leta 2020. Ukrepi, ki so potrebni za uresničitev tega cilja, so določeni v sporočilu Komisije, predloženem skupaj s tem strateškim okvirom za energetske unijo. Komisija bo v letu 2016 poročala o ukrepih, potrebnih za uresničitev 15-odstotnega cilja do leta 2030.

Za prehod na bolj zanesljiv in trajnosten energetski sistem bodo potrebne velike naložbe v proizvodnjo, omrežja in energijsko učinkovitost, ki naj bi v naslednjem desetletju znašale približno 200 milijard EUR¹⁶. Stroški velikega dela teh naložb se bodo sicer krili v zasebnem sektorju, vendar bo ključnega pomena dostop do financiranja. Danes se sredstva že zagotavljajo v Evropski investicijski banki, v okviru instrumenta za povezovanje Evrope in financiranja iz evropskih strukturnih in investicijskih skladov. Poleg tega se bo dodatna podpora zagotovila s predlaganim Evropskim skladom za strateške naložbe, s čimer se bo dodatno olajšal dostop do financiranja, na primer na področju energetskih omrežij, energije iz obnovljivih virov in energijske učinkovitosti. Komisija bo preučila predloge za programe energetskih naložb, s katerimi se bodo združila sredstva za financiranje ekonomsko upravičenih naložb, pri čemer je treba preprečiti izkrivljanje trga in razdrobljenost.

Vlagatelji lahko uporabljajo naložbeni portal, vzpostavljen v okviru Evropskega sklada za strateške naložbe in namenjen povečanju preglednosti dinamičnega seznama

¹⁵ Ta posodobitev bo vključevala strateške projekte v interesu Energetske skupnosti, ki so pomembni za povečanje zanesljivosti oskrbe v okviru energetske unije, če izpolnjujejo tudi merila za projekte skupnega interesa.

¹⁶ Naložbeni načrt za Evropo, COM(2014) 903.

evropskih naložbenih projektov, s čimer so informacije dostopne potencialnim vlagateljem. Komisija bo tudi zbrala informacije o infrastrukturnih projektih, financiranih s sredstvi iz instrumenta za povezovanje Evrope in kohezijske politike EU, s čimer se bo zagotovila večja skladnost med številnimi obstoječimi shemami financiranja in kar najbolj povečal njihov vpliv.

Komisija bo redno spremljala napredek pri izvajanju najpomembnejših infrastrukturnih projektov, ki prispevajo k energetske uniji, zlasti pri sprejemanju nadaljnjih ukrepov v zvezi s projekti skupnega interesa. V okviru spremljanja napredka bo pripravila letno poročilo o uresničevanju 10-odstotnega cilja čezmejne elektroenergetske povezanosti, s posebnim poudarkom na izvajanju regionalnih akcijskih načrtov. Nenazadnje pa bo Komisija vzpostavila poseben forum za energetske infrastrukturo, na katerem naj bi potekala razprava o napredku z državami članicami, ustreznimi skupinami za regionalno sodelovanje in institucijami EU. Prvič bo sklican ob koncu leta 2015.

Vzpostavitev in nadgradnja „programske opreme“ notranjega energetskega trga

Za vzpostavitev energetske unije je prva prednostna naloga popolno izvajanje in dosledno izvrševanje obstoječe zakonodaje na področju energije in s tem povezanih področjih. Novih politik in pristopov ne bi bilo smiselno razvijati na slabi pravni podlagi.

Komisija bo v tem pogledu uporabila vse razpoložljive instrumente politike in vztrajala, da države članice v celoti izvajajo in uveljavljajo tretji sveženj o notranjem energetskem trgu, zlasti kar zadeva ločevanje dejavnosti in neodvisnost regulatorjev. Da se bodo evropski strukturni in investicijski skladi lahko uporabljali za sofinanciranje energetskih naložb, je treba izpolniti določene predhodne pogoje. To bo pripomoglo k zagotovitvi skladnosti z energetsko zakonodajo EU.

Ob strogem uveljavljanju pravil EU o konkurenci bo podjetjem onemogočeno izkrivljanje notranjega energetskega trga. Z izvrševanjem protimonopolnih pravil bo omogočen prost pretok energije, in sicer na podlagi preprečevanja ozemeljskih omejitev v pogodbah o oskrbi ter preprečevanja omejevanja dostopa do nabavnih/prodajnih trgov in omrežij (vključno z čezmejnimi povezavami). Poleg tega bo Komisija v okviru izvrševanja konkurenčnega prava ocenila razvoj in oblikovanje cen energije.

Za dobro delovanje notranjega energetskega trga je potreben učinkovit regulativni okvir. S tretjim svežnjem o notranjem energetskem trgu so se vzpostavili organi, ki zagotavljajo sodelovanje med sistemskimi operaterji prenosnih omrežij in regulatorji. V okviru razprave o zasnovi trga se bo delovanje teh organov še okrepilo. Trenutno odločitve teh organov še vedno odražajo stališča posameznih držav članic.

Za uspešno soočenje z izzivi preoblikovanega energetskega sistema bo potrebna veliko večja povezanost sistemskih operaterjev prenosnih omrežij. Za izpolnitev takšne naloge je potrebna nadgradnja evropskih mrež sistemskih operaterjev prenosnih omrežij električne energije in zemeljskega plina ((ENTSO-E/G), ki so se prav tako vzpostavile s tretjim svežnjem o notranjem energetskem trgu. Ustanoviti bo treba regionalne operativne centre, ki bodo učinkovito načrtovali in upravljali čezmejni pretok električne energije in plina.

S tretjim svežnjem o notranjem energetskem trgu je bila ustanovljena Agencija za sodelovanje energetskih regulatorjev (ACER) za pomoč nacionalnim regulatorjem, zlasti glede čezmejnih vprašanj. Vendar je dejavnost agencije ACER trenutno omejena predvsem na izdajo priporočil in mnenj. Njene pravice odločanja so zelo omejene, saj na

primer lahko odloča zgolj na zahtevo nacionalnih regulatorjev ali če slednji ne sprejmemo odločitve v določenem časovnem obdobju. Okrepiti bi bilo treba ureditev enotnega trga na ravni EU, in sicer z znatnim povečanjem pooblastil in neodvisnosti agencije ACER pri opravljanju regulativnih funkcij na evropski ravni, s čimer bi se agenciji omogočil učinkovit nadzor razvoja notranjega energetskega trga in s tem povezanih tržnih pravil ter reševanje kakršnih koli čezmejnih vprašanj, povezanih z vzpostavitvijo brezhibnega notranjega trga¹⁷.

Poleg tega je treba v skladu s tretjim svežnjem o notranjem energetskega trgu sprejeti kodekse omrežij za uskladitev pretoka električne energije in plina prek različnih prenosnih sistemov. Dokončanje teh del je pogoj za zagotovitev boljšega delovanja čezmejnih energetskih trgov.

Za vključitev proizvodnje električne energije iz obnovljivih virov na trge morajo biti trgi prilagodljivi tako na strani oskrbe kot tudi na strani povpraševanja znotraj ali prek meja držav članic. Zato je potrebno znatno izboljšanje elektroenergetskih omrežij. Treba je razširiti možnosti za decentralizirano proizvodnjo in upravljanje povpraševanja, vključno s trgi znotraj dneva, za razvoj novih visokonapetostnih povezav na dolge razdalje (super omrežij) in novih tehnologij shranjevanja.

Komisija bo pripravila velikopotezen zakonodajni predlog za preoblikovanje elektroenergetskega trga ter povezavo veleprodaje in maloprodaje. Namen je povečati zanesljivost oskrbe in elektroenergetski trg bolje pripraviti na preoblikovanje energetskega sistema, v katerega se bodo zlasti na področju obnovljivih virov energije vključili številni novi proizvajalci, ter predvsem na podlagi prilagajanja odjema omogočiti popolno vključenost odjemalcev na trgu. S tesnejšo povezanostjo, tudi na regionalni ravni, večjim obsegom čezmejne trgovine ter razvojem kratkoročnih in dolgoročnih trgov z učinkovitim oblikovanjem cen se bodo zagotovili ustrezni naložbeni signali ter potrebna prilagodljivost za vključitev novih proizvodnih virov na trg.

V celoti delujoč notranji energetski trg z učinkovitimi naložbenimi signali je najboljša osnova za zmanjšanje potrebe po mehanizmi zmogljivosti. Komisija je že pripravila smernice¹⁸ in pravila¹⁹ za omejitev škodljivih učinkov slabo zasnovanih, razdrobljenih in neusklajenih državnih intervencij. Vendar je učinkovita uporaba teh smernic lahko le prvi korak proti zagotovitvi večje skladnosti različnih nacionalnih tržnih ureditev, kot so mehanizmi zmogljivosti in neusklajeni programi podpore za energijo iz obnovljivih virov, z notranjim trgom²⁰. Čeprav so v določenih primerih državne intervencije potrebne in upravičene za odpravo tržnih pomanjkljivosti, pa imajo nekatere oblike takšnih intervencij resen negativen učinek na učinkovito delovanje notranjega energetskega trga. Komisija bo sodelovala z državami članicami z namenom zagotovitve, da so mehanizmi zmogljivosti in podpora za električno energijo iz obnovljivih virov povsem skladni z obstoječimi pravili in ne izkrivljajo notranjega energetskega trga. Postopno je treba

¹⁷ Lahko bi se na primer sprejele odločitve glede novih infrastruktur, ki so pomembne za več kot dve državi članici, glede izjem v zvezi s fizičnimi povratnimi tokovi v skladu z uredbo o zanesljivosti oskrbe s plinom ali glede čezmejnih razporeditev stroškov v okviru uredbe o smernicah za vseevropsko energetske infrastrukturo (uredbe TEN-E).

¹⁸ Glej sporočilo „Vzpostavitev notranjega trga z električno energijo in čim boljši izkoristek javnega posredovanja“, C(2013) 7243.

¹⁹ Smernice o državni pomoči za varstvo okolja in energijo, UL C 200, 28.6.2014, str. 1–55.

²⁰ Z uporabo smernic o državni pomoči za varstvo okolja in energijo pri doslej odobrenih programih podpore so se delno ublažili učinki razdrobljenosti, vendar so potrebni nadaljnji ukrepi.

ukiniti okolju škodljive subvencije²¹. Pri zagotavljanju ustreznih naložbenih signalov bo imel pomembno vlogo tudi preoblikovan sistem trgovanja z emisijami.

Nenazadnje bo Komisija zagotovila večjo preglednost strukture stroškov in cen energije z vzpostavitev rednega in natančnega spremljanja in poročanja, tudi o vplivu stroškov in cen energije na konkurenčnost. Posebna pozornost se bo namenila državnim intervencijam, kot so regulirane tarife, obdavčitev energije in raven javne podpore, ter njihovemu vplivu na mehanizme za oblikovanje cen, vključno s primanjkljajem v tarifnih prihodkih od električne energije.

Okrepljeno regionalno sodelovanje znotraj skupnega okvira EU

V energetske unijske države članice pri oblikovanju svoje energetske politike sodelovati s sosednjimi državami in se medsebojno usklajevati.

Tehnično izvajanje različnih elementov naše strategije za energetske unijske bo zelo zapleteno. Nekateri elementi, kot so nove tržne ureditve za kratkoročne plinske in elektroenergetske trge ali operativna povezava sistemskih operaterjev prenosnih omrežij, bi se morali pred popolno vseevropsko integracijo trgov razviti in izvajati na regionalni ravni. Podlaga za nadaljnje ukrepe so obstoječe pobude, kot sta petstranski energetski forum ali načrt čezmejnega povezovanja baltskega energetskega trga (BEMIP). Uspehi v teh regijah bi morali biti spodbuda za druge regije. Komisija bo zagotovila usklajen razvoj vseh regionalnih pobud, kar bo privedlo do povsem integriranega enotnega energetskega trga.

Zlasti v osrednjem in jugovzhodnem delu Evrope je treba izboljšati sodelovanje, solidarnost in zaupanje, saj je ta regija še posebej ranljiva. Posebni dogovori o sodelovanju bi pripomogli k pospešitvi boljše integracije teh trgov v širši evropski energetski trg, s čimer bi se izboljšali likvidnost in trdnost energetskega sistema ter omogočil popoln izkoristek potenciala regije na področju energijske učinkovitosti in energije iz obnovljivih virov. V zvezi s tem bo za Komisijo nujna prednostna naloga sprejetje konkretnih pobud.

Komisija si bo skupaj z državami članicami in industrijo prizadevala za zmanjšanje stroškov energetskih sistemov v severnih morjih in Baltskem morju.

Nov dogovor za odjemalce

V energetske unijske bi se moralo odjemalcem v eni državi članici omogočiti, da se ozaveščeno odločijo za neoviran in preprost nakup energije v podjetju v drugi državi članici. Za to je potrebna nadaljnja prilagoditev obstoječih nacionalnih regulativnih okvirov, saj so evropska gospodinjstva večinoma še vedno pasivni odjemalci. V nekaterih državah članicah imajo potrošniki omejeno izbiro dobaviteljev in menjava dobaviteljev je razmeroma zapletena.

Za izboljšanje položaja odjemalcev morajo države članice in njihovi organi v celoti izvajati in uveljavljati obstoječa evropska pravila, vključno s pravili o varstvu potrošnikov. Potrebne podporne ukrepe bi morali sprejeti tudi regionalni in lokalni organi, s čimer bi odjemalcem zagotovili razumljive, lahko dostopne informacije, uporabnikom prijazna orodja ter finančne spodbude za varčevanje z energijo.

²¹ Glej časovni okvir za učinkovito rabo (COM(2011) 571) in sporočilo o notranjem energetskem trgu iz leta 2012 (COM(2012) 663), ter v skladu z zavezo skupine G-20.

S pomočjo pametnih tehnologij bodo odjemalci in njihova podjetja za energetske storitve prevzeli nadzor nad svojo porabo energije (in morebitno samoproizvodnjo) in s tem izkoristili možnosti, ki so na voljo na energetskem trgu. To bo privedlo do večje prilagodljivosti na trgu in po možnosti nižjih stroškov odjemalcev.

Komisija si bo še naprej prizadevala za večjo standardizacijo, podpirala uvedbo pametnih števec v državah članicah²² in spodbujala nadaljnji razvoj pametnih gospodinskih aparatov in pametnih omrežij ter s tem privabljala k prilagodljivi rabi energije. Razvila bo sinergije med energetske unijo in agendo za enotni digitalni trg ter sprejela ukrepe za zagotovitev varstva zasebnosti in kibernetske varnosti.

To lahko uspe le, če se s tržnimi cenami pošljejo pravi signali. V številnih državah članicah regulirane tarife še vedno omejujejo razvoj učinkovite konkurence, kar odvrča naložbe in sodelovanje novih udeležencev na trgu. Regulirane cene za končne odjemalce se pogosto uporabljajo za zaščito gospodinskih in celo negospodinskih odjemalcev pred povečanjem stroškov energije. Takšni ukrepi negativno vplivajo na odjemalce z nereguliranimi cenami, elektroenergetska podjetja in/ali javne finance, kjer prihaja do primanjkljaja v tarifnih prihodkih od električne energije. Dolgoročno pa ti ukrepi škodujejo interesom odjemalcev, katerim naj bi bili v pomoč. Komisija si bo zato na podlagi okvirov za konkurenčnost in gospodarsko upravljanje prizadevala za postopno ukinjanje reguliranih cen, ki so nižje od stroškov. Prav tako bo države članice spodbujala k določitvi časovnega načrta za postopno ukinjanje vseh reguliranih cen.

Zaščita ranljivih odjemalcev

Energijska revščina negativno vpliva na življenjske razmere in zdravje. Razlogov zanjo je veliko, večinoma pa je posledica kombinacije nizkih prihodkov in splošne revščine, energijsko neučinkovitih domov in sistema lastništva stanovanj, ki ne spodbuja energijske učinkovitosti. S težavo energijske revščine se je mogoče spopasti le s kombinacijo ukrepov, zlasti na socialnem področju in v okviru pristojnosti organov na nacionalni, regionalni ali lokalni ravni. Za postopno ukinjanje reguliranih cen morajo države članice predlagati mehanizem za zaščito ranljivih odjemalcev, po možnosti v okviru splošne mreže socialne varnosti. Če se to zagotovi v okviru energetskega trga, bi se lahko izvedli programi, kot je solidarnostna tarifa ali popust za račune za energijo. Stroške takih programov morajo skupaj kriti neupravičeni odjemalci. Zato je pomembno, da je tak sistem dobro ciljno usmerjen, da se ohrani nizka raven skupnih stroškov in omejijo izkrivljanja kot posledica reguliranih cen (npr. prepreči nadaljnje povečanje primanjkljaja v tarifnih prihodkih v državah članicah).

2.3 Energijska učinkovitost kot prispevek k zmanjšanju povpraševanja po energiji

Evropski svet je oktobra 2014 na ravni EU določil okvirni cilj najmanj 27-odstotnega izboljšanja energijske učinkovitosti do leta 2030. Ta cilj se bo preveril do leta 2020, pri čemer se bo na ravni EU skušalo doseči 30 %. V povezavi s tem je treba temeljito premisliti o energijski učinkovitosti in jo obravnavati kot vir energije, ki predstavlja vrednost prihranjene energije. Pri pregledu zasnove trga bo Komisija zagotovila, da bosta imela energijska učinkovitost in prilagajanje odjema enak pomen kot proizvodne zmogljivosti.

Večino dela je sicer treba opraviti na nacionalni, regionalni in lokalni ravni, toda Komisija lahko odigra pomembno vlogo z vzpostavitvijo ustreznega okvira za doseganje

²² Glej poročilo „Primerjalna analiza uvedbe pametnega merjenja v EU-27 s poudarkom na električni energiji“, COM(2014) 356.

napredka. Komisija bo zato spodbujala države članice, naj v svojih politikah energijsko učinkovitost obravnavajo prednostno.

EU ima že vzpostavljen v svetovnem merilu najnaprednejši sklop ukrepov za povečanje učinkovitosti porabe energije. Na podlagi predpisov v zvezi z označevanjem z energijskimi nalepkami in okoljsko primerno zasnovo se odjemalci lahko ozaveščno odločajo za učinkovitejšo porabo energije. Ukrepe za povečanje učinkovitosti porabe energije morajo sprejeti vsi gospodarski sektorji, vendar bo Komisija posebno pozornost namenila sektorjem z velikim potencialom glede energijske učinkovitosti, zlasti prometnemu in stavbnemu sektorju. Komisija bo nadalje vzpostavljala sinergije med ukrepi za energijsko učinkovitost in učinkovito rabo virov ter krožnim gospodarstvom. To bo vključevalo tudi izkoriščanje potenciala v zvezi s konceptom „proizvodnja energije iz odpadkov“.

Izboljšanje energijske učinkovitosti v stavbnem sektorju

Za ogrevanje in hlajenje prostorov je povpraševanje po enem viru energije v Evropi največje in večina evropskega uvoza plina se uporabi v te namene. Veliko povečanje učinkovitosti omogočata daljinsko ogrevanje in hlajenje, ki ju bo Komisija obravnavala v prihodnji strategiji.

Države članice morajo zlasti na lokalni in regionalni ravni sprejeti ukrepe za izkoriščanje potenciala glede energijske učinkovitosti stavb. Zlasti na lokalni ravni je privabljanje naložb v zahtevanem obsegu zaradi pomanjkanja ozaveščenosti in znanja v zvezi s financiranjem v majhnem obsegu še vedno izziv. Komisija bo podprla načine za poenostavitev dostopa do obstoječih možnosti financiranja ter pripravila standardne modele financiranja za organe upravljanja evropskih strukturnih in investicijskih skladov in zainteresirane deležnike, na podlagi delitve tveganja in prihodkov spodbujala nove sheme financiranja ter razvila nove tehnike financiranja in podpore v obliki tehnične pomoči. Finančni podpora je treba pridružiti tehnično podporo, s čimer se bodo manjši projekti lahko povezali v večje programe, kar bo omogočilo znižanje transakcijskih stroškov in v večji meri privabilo zasebni sektor.

Tudi delo v okviru pobude za pametna mesta in skupnosti ter konvencije županov, ki ga opravljajo zlasti župani, organizacije civilne družbe, vlagatelji, finančne institucije in izvajalci storitev, je pomembno za doseganje napredka na področju energijske učinkovitosti v EU in zunaj nje. Komisija to delo odločno podpira. Nadalje bo Komisija kot prispevek k akcijskemu načrtu za energijsko učinkovitost skupine G-20 pripravila pobudo „svetovna odličnost za oblikovanje politik na področju energijske učinkovitosti“. Močno bo spodbujala sprejetje velikopoteznih ciljev v zvezi energijsko učinkovitostjo, na primer v okviru pobude ZN „Trajnostna energija za vse“ in Mednarodne agencije za energijo. Glede na to, da je EU vodilna v svetu na področju tehnologij za energijsko učinkovitost, bo to spodbudilo uvoz, rast in zaposlovanje v EU.

Pri tem imajo lahko odločilno vlogo sredstva EU in Evropske investicijske banke. Evropski sklad za strateške naložbe je priložnost za spodbuditev večjih naložb v prenovi stavb. Naložbe na tem področju lahko zelo ugodno vplivajo na rast in zaposlovanje.

Razvoj energijsko učinkovitega, razogljičenega prometnega sektorja

V Evropi gre več kot 30 % končne porabe energije pripisati prometnemu sektorju. Za uresničitev potenciala glede energijske učinkovitosti na tem področju je potreben stalen poudarek na strožjih standardih glede emisij CO₂ za osebne avtomobile in kombinirana

vozila po letu 2020 ter na ukrepih za zmanjšanje porabe goriva in emisij CO₂ za težka vozila in avtobuse. Kot sodobno, v prihodnost usmerjeno orodje za zmanjšanje emisij CO₂ bi bilo treba spodbujati tudi boljše upravljanje prometa.

To bi morali spremljati ukrepi za boljše izkoriščanje potenciala enotnega trga in internalizacijo zunanjih stroškov. Komisija bo spodbujala uporabo sistemov zaračunavanja cestnin, ki bodo temeljili na načelih „onesnaževalec plača“ in „uporabnik plača“, ter si še bolj prizadevala za vzpostavitev enotnega evropskega prometnega prostora na podlagi optimalnejše uporabe flote. Odprava ovir za načine prevoza z nižjimi emisijami toplogrednih plinov, kot so železnica, pomorski promet in celinske plovne poti, in povečanje njihove privlačnosti ter stroškovne učinkovitosti bi prav tako lahko pomenila znaten prihranek goriva. Komisija bo še naprej spodbujala pobudo „Shift2Rail“²³.

Poleg tega bo Komisija sprejela nadaljnje ukrepe za razogljičenje prometnega sektorja, ki je še vedno večinoma odvisen od naftnih derivatov. Za to bosta potrebna postopno preoblikovanje celotnega prometnega sistema ter povečan razvoj in uporaba alternativnih goriv. Komisija bo sprejela nadaljnje ukrepe za spodbujanje hitre izgradnje potrebne infrastrukture, tj. polnilnih postaj.²⁴ Uveljavitev takšnih vozil na trgu je odvisna od skupnega uvajanja infrastrukture, vozil in goriv.

Pomemben dejavnik za zmanjšanje odvisnosti od nafte in razogljičenje prometa je elektrifikacija prometa, zlasti cestnega prometa (na kratke in srednje razdalje) in železniškega prometa. Evropa mora pospešiti elektrifikacijo svojega voznega parka in drugih prevoznih sredstev ter prevzeti vodilno vlogo na področju elektromobilnosti in tehnologij shranjevanja energije. To zahteva popolno vključitev električnih vozil v politike mobilnosti v mestih in v elektroenergetsko omrežje kot odjemalcev energije in kot morebitnih sistemov shranjevanja.

2.4 Razogljičenje gospodarstva

Sestavni del energetske unije je velikopotezna podnebna politika. Podnebna politika EU temelji na vseevropskem trgu ogljika (sistemu EU za trgovanje z emisijami), velikopoteznih vendar poštenih nacionalnih ciljih za zmanjšanje emisij toplogrednih plinov v sektorjih, ki niso vključeni v sistem za trgovanje z emisijami, ter energetske politiki, na podlagi katere naj bi Evropska unija prevzela vodilno vlogo na področju energije iz obnovljivih virov.

Velikopotezna podnebna politika EU

V sporazumu o okviru podnebne in energetske politike za leto 2030 je opredeljena zaveza EU o najmanj 40-odstotnem zmanjšanju njenih emisij toplogrednih plinov v primerjavi z letom 1990. To je velikopotezen prispevek k mednarodnim pogajanjem o podnebj, pri čemer je cilj doseči zavezujoč sporazum o podnebj leta 2015. Ta prispevek je podrobneje opisan v sporočilu o poti v Pariz, predstavljenem hkrati s tem strateškim okvirom za energetske unijo. Komisija si bo skupaj z državami članicami prizadevala prepričati druga večja gospodarstva, da se pridružijo velikopoteznemu evropskemu cilju. To bo storila z dejavno evropsko diplomacijo na področju podnebne politike, v okviru katere se bodo v celoti uporabili trgovinski in razvojni instrumenti.

²³ Uredba 642/2014 o ustanovitvi Skupnega podjetja Shift2Rail.

²⁴ Direktiva 2014/94/EU Evropskega parlamenta in Sveta z dne 22. oktobra 2014 o vzpostavitvi infrastrukture za alternativna goriva.

Temelj evropske podnebne politike je dobro delujoč sistem EU za trgovanje z emisijami. Kot posledica rezerve za stabilnost trga in ukrepov, ki so potrebni za uresničitev velikopoteznih ciljev, določenih v okviru za leto 2030, se bo s sistemom EU za trgovanje z emisijami zagotovila razumna cena za emisije ogljika ter spodbudilo stroškovno učinkovito zmanjšanje emisij toplogrednih plinov. Evropska komisija želi, da sistem EU za trgovanje z emisijami v celoti odigra vlogo tehnološko nevtralnega, stroškovno učinkovitega in vseevropskega spodbujevalca naložb v nizkoogljične tehnologije. Sistem z oblikovanjem cen na ravni EU krepi delovanje notranjega energetskega trga ter spodbuja uvajanje energije iz obnovljivih virov in drugih nizkoogljičnih in energijsko učinkovitih tehnologij. Ukrepi za preprečevanje selitev emisijskih obveznosti CO₂ bi morali odražati raven prizadevanj v drugih večjih gospodarstvih.

Še vedno je treba določiti nacionalne cilje za sektorje, ki niso vključeni v sistem EU za trgovanje z emisijami, ter v okvir EU za leto 2030 vključiti sektor rabe zemljišč in gozdarstvo, s čimer se bo tudi za te sektorje zagotovila ustrezna spodbuda k ublažitvi emisij toplogrednih plinov in prispevanju v boju proti podnebnim spremembam.

Prevzem vodilne vloge na področju energije iz obnovljivih virov

Evropska unija je odločena, da bo prevzela vodilno vlogo v svetu na področju energije iz obnovljivih virov ter postala svetovno vozlišče za razvoj naslednje generacije tehnološko napredne in konkurenčne energije iz obnovljivih virov. EU si je zastavila tudi cilj, da bo leta 2030 delež energije iz obnovljivih virov, porabljene v EU, znašal najmanj 27 %.

EU je že na pravi poti do uresnitve cilja za leto 2020, tj. 20-odstotnemu deležu energije iz obnovljivih virov v mešanici virov energije, stroški za nove vetrne in fotovoltaične zmogljivosti so se znatno zmanjšali, kar gre pripisati zlasti prizadevanjem EU na tem področju, dosežen pa je tudi velik napredek pri preoblikovanju programov podpore za nadaljnje zmanjšanje stroškov. Vendar se je treba za uresničitev cilja 27 % soočiti z novimi izzivi.

Za postopno in učinkovito vključevanje proizvodnje energije iz obnovljivih virov, ki spodbuja konkurenčno energijo iz obnovljivih virov in inovacije, morajo biti energetski trgi in omrežja pripravljeni na energijo iz obnovljivih virov²⁵. V celoti je treba izvajati obstoječo zakonodajo in nova tržna pravila, s čimer se bosta omogočila razvoj novih tehnologij za pametna omrežja ter prilagajanje odjema za učinkovito preoblikovanje energetskega sistema.

V skladu s smernicami o državni pomoči za varstvo okolja in energijo je treba proizvodnjo iz obnovljivih virov energije podpreti s tržno usmerjenimi shemami, ki odpravljajo tržne pomanjkljivosti, zagotavljajo stroškovno učinkovitost in preprečujejo čezmerna nadomestila ali izkrivljanje. Za ugodno financiranje kapitalsko intenzivnih obnovljivih virov energije je potreben stabilen naložbeni okvir, ki zmanjšuje regulativna tveganja. To je nujno za zagotavljanje zaupljivosti vlagateljev in privabljanje naložb mednarodnih skladov, nosilcev velikih projektov ter zadrug in gospodinjstev v tržno usmerjenem okviru, v katerem stroški kapitala ostajajo na nizki ravni. Komisija bo

²⁵ Za prilagoditev trgov na energijo iz obnovljivih virov je treba zagotoviti intenzivno, tekoče delovanje kratkoročnih trgov v realnem času. Obstoječa elektroenergetska omrežja, ki so bila zasnovana in se pogosto uporabljajo za konvencionalno proizvodnjo električne energije na nacionalni ravni, niso optimalna za prihodnost, v kateri bo oskrba z energijo iz obnovljivih virov vse pomembnejša in bodo zaradi nestalnosti teh virov potrebni ukrepi za uravnoteženje.

olajšala sodelovanje²⁶ in zблиževanje nacionalnih programov podpore, kar bo privedlo do večje čezmejne odprtosti, tudi na podlagi poglobljenih razprav z državami članicami glede izvajanja ustreznih smernic Komisije²⁷ ter smernic o državni pomoči za varstvo okolja in energijo.

Pri odločitvah o naložbah v električno energijo iz obnovljivih virov je treba upoštevati fizikalne lastnosti razpoložljivosti virov in omrežja, javno sprejemljivost, lokacijo porabe in upravne ovire. Poleg tega je treba z razvojem nove infrastrukture, zlasti čezmejnih povezav, znižati stroške vključevanja električne energije iz obnovljivih virov na notranji energetski trg.

EU mora vlagati v napredna, trajnostna alternativna goriva, vključno s postopki proizvodnje biogoriv, ter splošneje v biogospodarstvo. Na ta način bomo lahko zadržali vodilni položaj v tehnologiji in industriji ter uresničili cilje pri ukrepanju proti podnebnim spremembam. EU bo prav tako morala upoštevati vpliv bioenergije na okolje, rabo zemljišč in proizvodnjo hrane. Potrebno financiranje bi se lahko zagotovilo s pomočjo naložbenega načrta za Evropo in drugih virov financiranja EU.

2.5 Energetska unija za raziskave, inovacije in konkurenčnost

Nova strategija za raziskave in inovacije je eden temeljnih kamnov energetske unije. Če želi Evropa z energetske unijo prevzeti vodilno vlogo v svetu na področju energije iz obnovljivih virov, mora to doseči pri naslednji generaciji tehnologij obnovljivih virov energije in pri možnostih shranjevanja.

Ključnega pomena za uresničitev cilja, da energetska unija postane gonilo za rast, zaposlovanje in konkurenčnost, so tudi vodilni položaj EU pri tehnologijah za pametna omrežja in pametne domove, čista fosilna goriva ter najvarnejša proizvodnja jedrske energije na svetu.

Čeprav je bil dosežen pomemben napredek pri izboljšanju učinkovitosti evropskih raziskovalnih programov, je mogoče storiti še veliko več. Še vedno smo precej oddaljeni od povsem usklajenih in usmerjenih raziskav, ki bi učinkovito združevale programe EU in držav članic v smislu skupnih ciljev in rezultatov. Če želimo svoje cilje uresničiti, moramo z vsakim evrom, vloženim v EU, doseči kar najboljše rezultate. To pomeni celosten pristop za zagotovitev sinergij, sodelovanje za uskladitev prizadevanj in dosego rezultatov ter zagotovitev učinkovitejših povezav med raziskavami in industrijo in s tem vključitev novih tehnologij na trg EU.

Da bi to dosegli, je treba z novim evropskim pristopom k raziskavam in inovacijam na področju energije²⁸ pospešiti preoblikovanje energetskega sistema. Ta koncept bi moral temeljiti na okvirnem programu Obzorje 2020 ter vključevati vse države članice, deležnike in Komisijo.

²⁶ Več držav članic razmišlja o uporabi mehanizmov sodelovanja iz direktive o spodbujanju uporabe energije iz obnovljivih virov, da bi uresničile svoje cilje na stroškovno učinkovit način. Komisija podpira ta proces, tako da državam članicam pomaga pri iskanju rešitev za tehnična in finančna vprašanja, povezana s temi čezmejnimi mehanizmi.

²⁷ Smernice Evropske komisije za oblikovanje programov podpore za energijo iz obnovljivih virov, SWD(2013) 439. Smernice za uporabo mehanizma za sodelovanje na področju energije iz obnovljivih virov, SWD(2013) 440.

²⁸ Vključevati bi moral posodobljen Evropski strateški načrt za energetske tehnologije in strateško agendo raziskav in inovacij na področju prometa.

Ukrepi bi se morali razvrstiti v naslednje štiri ključne prednostne naloge, h katerim bi se morale zavezati države članice in Komisija:

- prevzem vodilne vloge v svetu pri razvoju naslednje generacije tehnologij obnovljivih virov energije, vključno z okolju prijazno proizvodnjo in uporabo biomase in biogoriv ter shranjevanjem energije;
- olajšanje sodelovanja odjemalcev pri preoblikovanju energetskega sistema s pametnimi omrežji, pametnimi gospodinjstvi, pametnimi mesti in sistemi avtomatizacije doma;
- učinkoviti energetske sistemi in uporaba tehnologije za večjo energijsko nevtralnost stavb;
- bolj trajnostni prometni sistemi, s katerimi se v velikem obsegu razvijajo in uporabljajo inovativne tehnologije in storitve za povečanje energijske učinkovitosti in zmanjšanje emisij toplogrednih plinov.

Poleg teh štirih skupnih prednostnih nalog nekatere raziskovalne prednostne naloge zahtevajo veliko večjo raven sodelovanja med Komisijo in državami članicami, ki želijo uporabljati te tehnologije:

- v prihodnost usmerjen pristop k zajemanju in shranjevanju ogljika (CCS) ter zajemanju in uporabi ogljika (CCU) v elektroenergetskem sektorju in industrijskih panogah, ki bodo ključnega pomena pri uresničevanju podnebnih ciljev za leto 2050 na stroškovno učinkovit način. Za to bo potreben okvir politike, vključno s preoblikovanjem sistema za trgovanje z emisijami in novega sklada za inovacije, ki bo omogočil povečanje jasnosti za podjetja in vlagatelje, ki je potrebna za nadaljnji razvoj te tehnologije;
- jedrska energija trenutno proizvede skoraj 30 % električne energije v EU²⁹. EU mora zagotoviti, da države članice uporabljajo najvišje standarde glede varnosti, ravnanja z odpadki in neširjenja jedrskih snovi. EU bi morala tudi zagotoviti, da bo ohranila vodilno vlogo na področju jedrske tehnologije, tudi s pomočjo projekta ITER³⁰ ter s tem preprečila povečanje energijske in tehnološke odvisnosti.

Na inovacijah temelječ prehod na nizkoogljično gospodarstvo nudi odlične priložnosti za rast in zaposlovanje. Oblikovali se bodo novi poslovni sektorji, novi poslovni modeli in novi poklicni profili. Tehnološko vodilnemu položaju mora slediti nadaljnji razvoj zmogljivosti na področju industrijske proizvodnje ali tehnoloških oskrbovalnih verig po vsej Evropi. Za to je potrebno sodelovanje raziskovalnega, industrijskega in finančnega sektorja ter javnih organov. Z učinkovito industrijsko strategijo, vzpostavljeno v skladu z navedenim, se bodo industriji EU zagotovile prednosti prvega tako doma kot tudi na mednarodnih tehnoloških trgih, kar bo pozitivno vplivalo na konkurenčnost in ustvarjanje delovnih mest.

Komisija bo preučila, kako bi bilo mogoče izkoristiti potencial javnih naročil kot spodbudo za industrijske in poslovne inovacije ter zeleno rast v EU in zunaj nje. V celoti bo uporabila trgovinsko politiko EU za izboljšanje dostopa do tujih trgov za tehnologije in storitve, povezane z energetsko unijo, in zaščito trga EU pred nepoštenimi trgovinskimi praksami ter podprla druge države pri njihovih prizadevanjih za vzpostavitev sodobnih in trajnostnih energetskih sistemov. Komisija bo sodelovala z

²⁹ Glej Evropsko strategijo za energetske varnost, COM(2014) 330.

državami članicami in regijami, da bi se zagotovile sinergije med različnimi skladi EU ter v celoti izkoristile možnosti financiranja inovacij v okviru kohezijske politike.

Sprememba pomeni tudi, da se bodo morali prilagoditi nekateri poslovni sektorji, poslovni modeli in poklicni profili. Razviti se bodo morale poklicne poti in druge poti usposabljanja za nove ali prilagojene poklicne profile, ki ustrezajo novim poslovnim potrebam in ljudem zagotavljajo visoko strokovno usposobljenost. Za pošteno in pravično preoblikovanje energetskega sistema bosta zato v določenih sektorjih potrebni prekvalifikacija ali nadgradnja spretnosti zaposlenih, po potrebi pa bo na ustrezni ravni treba sprejeti socialne ukrepe. V tem pogledu so ključnega pomena znanje in izkušnje socialnih partnerjev. Komisija bo socialne partnerje obveščala in jih pozvala, naj preoblikovanje energetskega sistema vključijo v svoj socialni dialog na evropski ravni.

3. Upravljanje energetske unije

Energetska unija potrebuje tudi integriran proces upravljanja in spremljanja, s čimer se bo zagotovilo, da bodo vsi energetske ukrepi na evropski, regionalni, nacionalni in lokalni ravni prispevali k uresničitvi ciljev energetske unije. S procesom upravljanja bi bilo treba zagotoviti naslednje:

- združiti energetske in podnebne ukrepe ter ukrepe na drugih ustreznih področjih politike, kar bi privedlo do večje in dolgoročnejske usklajenosti politik. To pomeni tudi dolgoročno varnost in usmeritev za vlagatelje;
- zagotoviti izvajanje notranjega energetskega trga ter okvira podnebne in energetske politike za leto 2030, zlasti uresničitve dogovorjenih ciljev za leto 2030 glede energije iz obnovljivih virov, energijske učinkovitosti, sektorjev, ki niso vključeni v sistem za trgovanje z emisijami, ter čezmejnih povezav;
- racionalizirati obstoječe zahteve glede načrtovanja in poročanja ter se s tem izogniti nepotrebnim upravnim obremenitvam;
- vzpostaviti dialog o energiji z deležniki kot podlago za oblikovanje politik in podpirati dejavno vlogo pri preoblikovanju energetskega sistema;
- poglobiti sodelovanje med državami članicami, tudi na regionalni ravni, in s Komisijo;
- izboljšati kakovost podatkov, analiz in spoznanj, potrebnih za delovanje energetske unije, z združevanjem ustreznega znanja, ki je lahko dostopno vsem deležnikom, in
- letno poročati Evropskemu parlamentu in Svetu o stanju energetske unije ter s tem omogočiti obravnavo ključnih vprašanj in usmerjanje orientacijske razprave.

Komisija bo vzpostavila dinamičen proces upravljanja evropske energetske unije. Čeprav bodo obstajale jasne povezave med procesom upravljanja in evropskim semestrom, pa se bosta ta dva procesa upravljala ločeno.

4. Uresničevanje energetske unije

Uresničevanje energetske unije pomeni izvedbo ukrepov iz te strategije, ki so povzeti spodaj v petnajstih točkah. Priloženi časovni načrt vsebuje pobude, ki bi jih bilo treba razviti v okviru te strategije, z jasnim časovnim okvirom za sprejetje in izvedbo ter posameznimi pristojnostmi. Komisija meni, da so ti ukrepi medsebojno povezani in usklajeni s stopnjo prizadevanj, ki jih mora EU izkazati za preoblikovanje evropskega energetskega sistema.

Uspešna izvedba je odvisna od politične zavezanosti vseh zadevnih akterjev, vključno z institucijami EU, državami članicami, Evropsko investicijsko banko in drugimi deležniki,

tudi na regionalni in lokalni ravni, pri čemer se morajo upoštevati načela subsidiarnosti, sorazmernosti in boljše priprave zakonodaje.

EU mora biti sposobna odzvati se na nepričakovane dogodke, izkoristiti nove priložnosti ter predvideti prihodnji razvoj dogodkov in se nanj prilagoditi. Komisija bo po potrebi uveljavila svojo pravico do pobude za ustrezen odziv na takšne dogodke.

Komisija poziva Evropski parlament in Svet, naj potrdita to strategijo za uresničitev energetske unije in v tesnem sodelovanju z vsemi zadevnimi deležniki dejavno sodelujeta pri njeni vzpostavitvi.

*

* *

Ukrepi za energetske unijo v petnajstih točkah

1. Za vzpostavitev energetske unije je prva prednostna naloga popolno izvajanje in dosledno izvrševanje obstoječe zakonodaje na področju energije in s tem povezanih področjih.

- Komisija bo uporabila vse instrumente za zagotovitev, da države članice v celoti izvajajo energetske zakonodaje, zlasti tretji sveženj o notranjem energetskem trgu, in bo strogo uveljavljala pravila EU o konkurenci.

2. EU mora diverzificirati oskrbo s plinom in povečati svojo odpornost na motnje v oskrbi.

- Komisija bo v obdobju 2015–2016 na podlagi revizije obstoječe uredbe o zanesljivosti oskrbe s plinom predlagala sveženj za odpornost in diverzifikacijo na področju plina.
- Komisija bo pripravila celovito strategijo za utekočinjeni zemeljski plin ter njegovo skladiščenje.
- Komisija si bo skupaj z državami članicami prizadevala za omogočitev dostopa do alternativnih dobaviteljev, tudi s priključitvijo poti južnega plinskega koridorja, Sredozemlja in Alžirije, da bi se zmanjšala obstoječa odvisnost od posameznih dobaviteljev.

3. Medvladni sporazumi bi morali biti v celoti skladni z zakonodajo EU in preglednejši.

- Komisija bo v letu 2016 predlagala revizijo sklepa o medvladnih sporazumih, da se zagotovi skladnost sporazumov z zakonodajo EU še pred njihovo sklenitvijo na podlagi pogajanj, da se v takšna pogajanja vključi Komisija, da se standardizirajo pogodbene klavzule, ki se nanašajo na pravila EU, in da se poveča preglednost komercialnih pogodb o oskrbi s plinom.

4. Osnovni pogoj za dokončno oblikovanje energetskega trga, vključitev energije iz obnovljivih virov in zanesljivost oskrbe je ustrezna infrastruktura.

- Komisija bo podprla izvajanje najpomembnejših infrastrukturnih projektov, zlasti projektov skupnega interesa, z razpoložljivimi finančnimi sredstvi, npr. iz instrumenta za povezovanje Evrope, evropskih strukturnih in investicijskih skladov ter prihodnjega Evropskega sklada za strateške naložbe, za privabitev ustreznega zasebnega in javnega financiranja.
- Komisija bo zbrala informacije o infrastrukturnih projektih, ki jih financira EU, s čimer se bo zagotovila večja usklajenost in kar najbolj povečal njihov vpliv.
- Komisija bo vzpostavila poseben forum za energetske infrastrukture, na katerem se bo razpravljalo o najpomembnejših infrastrukturnih projektih z državami članicami, skupinami za regionalno sodelovanje in institucijami EU. Prvič bo sklican ob koncu leta 2015.

5. Za vzpostavitev brezhibnega notranjega energetskega trga, ki prinaša koristi državljanom, zagotovitev zanesljivosti oskrbe, vključitev energije iz obnovljivih virov na trg ter odpravo pomanjkljivosti v trenutno neusklajenem razvoju mehanizmov zmogljivosti v državah članicah je potrebno pregledati obstoječo zasnovo trga.

- Komisija bo v letu 2016 predlagala zakonodajo o zanesljivosti oskrbe z električno energijo.
- Komisija bo v letu 2015 predlagala novo zasnovo evropskega elektroenergetskega trga, čemur bodo leta 2016 sledili zakonodajni predlogi.

6. Nadalje je treba razviti regulativni okvir, vzpostavljen s tretjim svežnjem o notranjem energetskega trga, da se oblikuje brezhiben notranji energetski trg za državljane in podjetja.

- Komisija bo v obdobju 2015–2016 pregledala regulativni okvir, zlasti delovanje agencije ACER in mreže ENTSO, ter predlagala ustrezne ukrepe za okrepitev evropskega regulativnega okvira.

7. Pomemben korak na poti k povsem integriranemu vseevropskemu energetskega trga so regionalni pristopi k integraciji trga.

- Komisija bo oblikovala smernice o regionalnem sodelovanju ter dejavno sodelovala z organi za regionalno sodelovanje, državami članicami in deležniki.

8. Z večjo preglednostjo stroškov in cen energije ter ravni javne podpore se bo okrepila integracija trga in prepoznali ukrepi, ki izkrivljajo notranji trg.

- Komisija bo vsaki dve leti pripravila poročilo o cenah energije, podrobno analizirala vlogo davkov, dajatev in subvencij ter si prizadevala za postopno ukinjanje reguliranih cen, ki so nižje od stroškov.
- Na nacionalni in lokalni ravni bi bilo treba v okviru socialnih politik sprejeti ukrepe za zaščito ranljivih odjemalcev.

9. EU si je zastavila cilj, da bo do leta 2030 dosegla najmanj 27-odstotni prihranek energije.

- Komisija bo v letih 2015 in 2016 pregledala vso ustrezno zakonodajo o energijski učinkovitosti ter za uresničitev cilja za leto 2030 po potrebi predlagala revizije.
- Države članice in regije bi morale boljše izkoriščati evropska sredstva za prenovo stanovanj.

10. Pri stavbah je prisoten velik potencial za izboljšanje energijske učinkovitosti. Z naknadnim opremljanjem obstoječih stavb za zagotovitev njihove energijske učinkovitosti ter optimalnim izkoriščanjem možnosti trajnostnega ogrevanja in hlajenja prostorov se bodo zmanjšali stroški EU za uvoz energije, okrepila energetska zanesljivost ter zmanjšali stroški energije za gospodinjstva in podjetja.

- Komisija bo pripravila pobudo „pametno financiranje pametnih stavb“, da bi se z olajšanjem dostopa do obstoječih finančnih instrumentov povečala energijska učinkovitost obstoječih stavb.

- Komisija bo predlagala strategijo za spodbujanje naložb v ogrevanje in hlajenje.

11. V prometnem sektorju mora EU pospešiti ukrepe za povečanje energijske učinkovitosti in razogljičenje, postopen prehod na uporabo alternativnih goriv ter integracijo energetske in prometnih sistemov.

- Komisija bo predlagala celovit sveženj za cestni promet, v katerem bo spodbudila učinkovitejšo oblikovanje cen na področju infrastrukture, uveljavitev inteligentnih prometnih rešitev ter povečanje energijske učinkovitosti.
- Komisija bo sprejela nadaljnje ukrepe, s katerimi se bodo ustvarili ustrezni tržni pogoji za povečano uporabo alternativnih goriv ter nadalje spodbudilo nakupovanje čistih vozil. Uresničitev teh ciljev bo temeljila na kombinaciji nacionalnih, regionalnih in lokalnih ukrepov, ki jih bo podprla EU.

12. EU je na oktobrskem zasedanju Evropskega sveta določila okvir podnebne in energetske politike za leto 2030. Ta okvir je zdaj treba izvesti. EU bo velikopotezno prispevala k mednarodnim pogajanjem o podnebj.

- Komisija bo predlagala zakonodajo za uresničitev cilja zmanjšanja emisij toplogrednih plinov, dogovorjenega na zasedanju Evropskega sveta oktobra 2014, tako znotraj sistema za trgovanje z emisijami kot tudi v sektorjih, ki niso vključeni v sistem za trgovanje z emisijami.

13. EU je za delež energije iz obnovljivih virov določila cilj najmanj 27 % na ravni EU do leta 2030.

- Komisija bo v obdobju 2016–2017 predlagala nov sveženj za energijo iz obnovljivih virov. Ta bo vključeval novo politiko za trajnostno biomaso in biogoriva ter zakonodajo, s katero se bo zagotovila stroškovna učinkovita uresničitev cilja EU za leto 2030.

14. EU mora razviti v prihodnost usmerjeno strategijo za raziskave in inovacije na področju energije in podnebja, da bo Evropa zadržala vodilni položaj v svetu na področju tehnologij in da se bodo povečale izvozne priložnosti.

- Komisija bo v obdobju 2015–2016 predlagala evropski pristop k raziskavam in inovacijam na področju energije, ki bo vključeval posodobitev Evropskega strateškega načrta za energetske tehnologije in strateško agendo raziskav in inovacij na področju prometa, z omejenim številom ključnih prednostnih nalog in jasnih ciljev.
- Komisija bo pripravila pobudo za vodilno vlogo v svetu na področju energijskih in podnebnih tehnologij in inovacij za ustvarjanje delovnih mest in krepitev rasti.

15. EU bo uporabila vse instrumente zunanje politike za zagotovitev, da bo močna in povezana EU konstruktivno sodelovala s svojimi partnerji ter na področju energije in podnebja nastopila enotno.

- Komisija bo skupaj z VP/PP in državami članicami okrepila diplomacijo EU na področju energetske in podnebne politike.
- Komisija bo skupaj z VP/PP razvila aktivno agendo za okrepitev sodelovanja EU s

tretjimi državami na področju energije, ki vključuje energijo iz obnovljivih virov in energijsko učinkovitost.

- Komisija bo v celoti uporabila zunanjo trgovinsko politiko EU za spodbujanje dostopa do virov energije in tujih trgov za evropsko energijsko tehnologijo in storitve.